

BANK

**A.A. OMONOV
T.M. QORALIYEV**

**PUL VA
BANKLAR**

336,5(07)

0-54

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

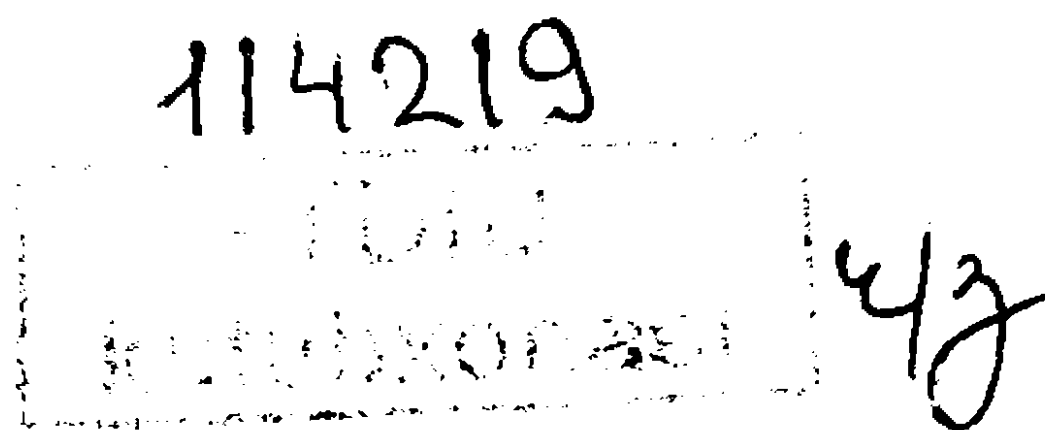
TOSHKENT MOLIYA INSTITUTI

A.A.OMONOV, T.M.QORALIYEV

PUL VA BANKLAR

*O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim
vazirligining Muvofiqlashtiruvchi kengashi tomonidan
darslik sifatida tavsiya etilgan*

**Qayta ishlangan va to'ldirilgan
ikkinchi nashri**

**TOSHKENT
"IQTISOD-MOLIYA"
2019**

UO‘K: 336.7(075)=512.133

KBK: 65.262ya7

Taqrizchilar: *i.f.d., prof.* **O.H.Hamrayev;**
i.f.d., dots. – **T.I.Boboqulov;**
i.f.n., dots. **S.X.Norqobilov**

O-57 Pul va banklar: *Darslik* / A.A.Omonov, T.M.Qoraliyev; – T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019. – 448 b.

Darslik O‘zbekistonda uzluksiz ta‘limning Davlat ta‘lim standartlarining qoidalariga muvofiq tayyorlangan bo‘lib, ta‘limning

“Ijtimoiy fanlar, biznes va huquq” bilim sohasi bo‘yicha “Pul va banklar” fanining namunaviy dasturidagi mavzularni qamrab olgan.

Darslikda pul, kredit va banklarning vujudga kelishi, rivojlanishi va takomillashuv jarayonining nazariy jihatlar, shuningdek, xalqaro moliyaviy tashkilotlarning maqsad va vazifalari bayon etilgan. Shuningdek, darslikda O‘zbekiston pul va bank tizimining tashkil etilishi hamda ularning o‘ziga xos jihatlariga ham alohida e‘tibor berilgan.

Darslik iqtisodiyot yo‘nalishidagi talabalar va o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqotchilar, bank va moliya sohasidagi mutaxassislar uchun mo‘ljallangan.

UO‘K: 336.741(575.1)

KBK: 65. 262ya7

ISBN 978-9943-13-808-7

© **A.A.Omonov,**

T.M.Qoraliyev, 2019

© **“IQTISOD-MOLIYA”, 2019**

KIRISH

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida tovar ishlab chiqarish va ayirboshlash munosabatlari pul, kredit va banklarning ishtirokisiz amalga oshmasligi barchamizga ma'lum. Shuningdek, bozor iqtisodiyoti sharoitida har qanday faoliyatning asosiy maqsadi foyda olishga qaratilgan bo'lib, ushbu faoliyatning asosini ham pul, kredit va bank tizimi bilan bog'liq bir qator munosabatlar tashkil etadi. Bu o'z-o'zidan, keyingi yillarda, mamlakatimiz oliy o'quv yurtlarida iqtisodchi mutaxassislarni tayyorlashda "Pul va banklar" kursining ahamiyatini keskin oshirmoqda.

E'tirof etish joiz, mamlakatimizning iqtisodiyot hamda moliya yo'nalishidagi oliy o'quv yurtlari pedagog-xodimlari, ilmiy-tadqiqotchilar va soha mutaxassislari tomonidan "Pul va banklar" o'quv kursi bo'yicha darslik, o'quv qo'llanma va monografiyalar nashr etilgan. Biroq, shunga qaramasdan, ushbu darslik va o'quv qo'llanmalar mavjud talabni to'liq va samarali qondirish imkoniyatini bermayapti. Buning qator sabablari mavjud bo'lib, fikrimizcha ularning asosiylari quyidagilar bo'lishi mumkin:

Birinchidan, milliy ta'lim standartlari bo'yicha darslik va o'quv qo'llanmalarga qo'yilayotgan talab va qoidalar takomillashib bormoqda. Xususan, ular qisqa, mazmunli va o'quvchiga tushunarli tilda yozilishi lozim;

Ikkinchidan, jahon va mamlakatimiz iqtisodiyotida yuz berayotgan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar mavjud darslik va o'quv qo'llanmalarni doimiy ravishda yangilab va takomillashtirib borishni talab etmoqda;

Uchinchidan, internet va elektron tizimning rivojlanib borayotganligi tufayli talabalarga taqdim etilayotgan darslik va o'quv qo'llanmalar raqobatbardosh bo'lishi, ularni o'ziga jalb qila oladigan xususiyatlarga ega bo'lishi lozim;

To'rtinchidan, milliy ta'lim tizimida rivojlangan mamlakatlar oliy ta'limdagi ijobiy tajribasidan foydalangan holda darslik va o'quv qo'llanmalarni tayyorlash zaruriyati kabi masalalar shular jumlasidandir.

Mazkur darslik, yuqorida qayd etilgan talab va tartiblarni inobatga olingan holda, O'zbekistonda Davlat ta'limining "Ijtimoiy fanlar, biznes va huquq" bilim sohasining "Bank ishi", "Biznesni boshqarish", "Moliya", "Soliqlar va soliqqa tortish" va boshqa yo'nalishlari bo'yicha qo'yilgan talablari doirasida tayyorlangan. Buni darslikning "Pul va banklar" fanining namunaviy dasturidagi barcha bo'limlarini qamrab olganligida ham ko'rish mumkin.

Darslik tarkibiy tuzilishi jihatidan 20 bobdan iborat bo'lib, har – bir bobdan so'ng o'quvchining bilimini mustahkamlash maqsadida bob mavzulariga oid savollar va testlar majmui keltirilgan.

Darslikning "Pul islohotlari" va "Bank inqirozlari" nomli boblari i.f.n. I.X.Raxmonov va N.S.Ernazarov, "Kredit bo'yicha foiz stavkasi va ularga ta'sir qiluvchi omillar" nomli bobi i.f.n. I.Ya.Qulliyev va tadqiqotchi S.A.Abdullayeva hamda "Markaziy bankning mustaqilligi" nomli bobi katta o'qituvchi I.I.Jo'raev, Tijorat banklari va ularning funksiyalari nomli bobi katta o'qituvchi X.S.Tillayev, qolgan boblar i.f.d. professor A.A.Omonov va i.f.n., professor – T.M.Qoraliyevlar tomonidan tayyorlangan.

Xalqaro iqtisodiy doirada, shuningdek, O'zbekiston moliya – kredit tizimida ro'y berayotgan jadal ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar qator soha va tarmoqlarda bo'lgani singari ta'lim tizimi oldiga, xususan, darslik va o'quv qo'llanmalar tayyorlashning tarkibi va mazmuniga jiddiy talablarni qo'ymoqda. Shu jihatdan, mualliflar "Pul va banklar" darsligini vaqti-vaqti bilan xalqaro doirada va O'zbekistonda ro'y berayotgan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar asosida nazariy-amaliy jihatdan qayta ishlangan va to'ldirilgan *"ikkinchi nashri"*ni o'quvchilar e'tiboriga havola etmoqdalar.